

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 6 Issue 10 | pp. 223-229 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

AKT SOHASI AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY INSTRUMENTLARNING TARKIBI, DINAMIKASI VA MOLIYAVIY NATIJAGA TA'SIRI TAHLILI

Shanasirova Nodira Abdullayevna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti,
iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

E-mail: n.shanasirova@tsue.uz; ORCID: 0000-0003-2158-8395

Annotatsiya. Maqolada «O'zbektelekom» AK va «O'zbekiston pochta» AJning 2021–2025-yillar uchun BHMS bo'yicha hisobotlari asosida moliyaviy instrumentlar tarkibi, dinamikasi va moliyaviy natijaga ta'siri IAS 32 ta'rifi kesimida tahlil qilingan. Telekom operatorida moliyaviy majburiyatlar jami majburiyatlarning 90–97 foizini tashkil etishi, moliyaviy faoliyatning manfiy netto natijasi asosiy faoliyat foydasining 43,5–96,5 foizini yutishi, pochta operatorida esa moliyaviy aktivlar va savdo debitorligi ustunligi aniqlangan. Milliy hisobotlarning IFRS 9 bo'yicha tasniflash uchun to'rtta cheklovi ko'rsatilib, hisob va audit ustuvorliklari asoslangan.

Kalit so'zlar: moliyaviy instrumentlar, IAS 32, IFRS 9, valyuta riski, savdo debitorligi, AKT sohasi.

Аннотация. В статье на основе отчетности по НСБУ АК «Узбектелеком» и АО «Узбекистон почтаси» за 2021–2025 гг. проанализированы состав и динамика финансовых инструментов в разрезе определения IAS 32 и их влияние на финансовый результат. У телеком-оператора финансовые обязательства составляют 90–97 % всех обязательств, а отрицательный чистый результат финансовой деятельности поглощает 43,5–96,5 % операционной прибыли; у почтового оператора преобладают финансовые активы и торговая дебиторская задолженность. Выявлены четыре ограничения национальной отчетности для классификации по IFRS 9, обоснованы приоритеты учёта и аудита.

Ключевые слова: финансовые инструменты, IAS 32, IFRS 9, валютный риск, торговая дебиторская задолженность, сфера ИКТ.

Annotation. Using the national-GAAP statements of JSC Uzbektelecom and JSC Uzbekistan Post for 2021–2025, the article analyses the composition and dynamics of financial instruments, as defined in IAS 32, and their effect on financial performance. At the telecom operator, financial liabilities make up 90–97% of total liabilities and the negative net result of financing activities absorbs 43.5–96.5% of operating profit; at the postal operator, financial assets and trade receivables dominate. Four limitations of national statements for IFRS 9 classification are identified, and accounting and audit priorities are substantiated.

Keywords: financial instruments, IAS 32, IFRS 9, currency risk, trade receivables, ICT sector.

Kirish. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) sohasi aksiyadorlik jamiyatlarida moliyaviy instrumentlar balansning yordamchi moddasi emas, moliyaviy natijani belgilovchi omilga aylandi: tarmoqni modernizatsiyalash uchun jalb qilingan qarzning asosiy qismi xorijiy valyutada[1], abonentlar va byudjet tashkilotlari bilan hisob-kitoblar esa yirik debitorlik qarzini yuzaga keltiradi. Jamoat ahamiyatiga ega tashkilotlar (JAET) reyestriga kiritilgan 425 ta tashkilot 2027-yil 1-yanvardan hisobni MHXS asosida yuritishi kerak[2, 5-band; 3], biroq 21-son BHMS hisobvaraqlar rejasida IFRS 9 kategoriyalari ajratilmagan[4], ochiq axborotning asosiy manbai bo'lgan BHMS hisobotlari esa moliyaviy instrumentlarni alohida ko'rsatmaydi. Maqsad – «O'zbektelekom» AK va «O'zbekiston pochta» AJ misolida 2021–2025-yillarda moliyaviy instrumentlar tarkibi, dinamikasi va moliyaviy natijaga ta'sirini IAS 32 ta'rifi asosida baholash hamda IFRS 9 bo'yicha tasnifning axborot cheklavlarini aniqlash.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Gebhardt nomoliyaviy korxonalarda haqqoniy qiymat baholari keng tarqalgan degan qarashni rad etib, ularning aksariyati 3-darajaga tegishli emasligini ko'rsatgan[5]. Allayannis va hammualliflar Sharqiy Osiyo nomoliyaviy kompaniyalari mahalliy, xorijiy va xejirlangan xorijiy valyutadagi qarzni tanlashini tahlil qilib, Osiyo inqirozida xejirlangan xorijiy qarzdan foydalangan kompaniyalar bozor qiymati eng ko'p pasayganini aniqlagan[6] – bu hosila bozori tor iqtisodiyotlar uchun muhim. Glaum va Klöcker xejirlash hisobini qo'llovchi kompaniyalarning yarmidan ko'pida hisob qoidalarini xejirlash qarorlariga ta'sir etishini[7], Fang va hammualliflar IFRS 9 joriy etilgach Xitoyning nomoliyaviy kompaniyalari ulushli investitsiyalarni ko'proq sotganini va audit haqi oshganini[8], Tahat va hammualliflar IFRS 7 dan keyin Iordaniyada ochib berilgan bandlar ulushi 30 foizdan 47 foizga ko'tarilganini[9] ko'rsatgan. Milliy adabiyotda Kenjebayeva aksiyadorlik jamiyatlari moliyaviy aktivlarini tasniflash shartlarini[10], Xolpo'lotov moliyaviy instrumentlarni hisobotda aks ettirishni[11], Mahmudova kredit va qarzlarni samarali stavkada baholashni[12], Urazov va Umarova kurs farqlari hisobini soliq hisobidan ajratishni[13] o'rgangan. AKT sohasi aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy instrumentlarini milliy hisobotlar asosida IAS 32 mezonlari bo'yicha qayta guruhlab tahlil qilgan tadqiqot esa ko'rib chiqilgan manbalarda uchramadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Axborot bazasi – «O'zbektelekom» AK[14–16] va «O'zbekiston pochta» AJning[17–19] 2022, 2024 va 2025-yillar uchun BHMS bo'yicha yillik hisobotlari: ularning davr boshi va oxiri ustunlari 2021–2025-yillar qatorini beradi; konsolidatsiyalashgan MHXS ko'rsatkichlari matbuot[20] va reyting agentligi[1] ma'lumotlaridan taqqoslash uchun olindi. Balans moddalari IAS 32 ta'rifi bo'yicha[21, 11-band, AG11–AG12] qayta guruhlandi: moliyaviy aktivlarga uzoq muddatli investitsiyalar, bo'naklardan tashqari debitorlik, pul mablag'lari va qisqa muddatli investitsiyalar, moliyaviy majburiyatlarga kredit va qarzlarni, yetkazib beruvchilar, ta'sischi va boshqa kreditorlik kiritildi; olingan bo'naklar, soliq va mehnat haqi bo'yicha qarzlarni chiqarildi. Gorizontali, vertikal va koeffitsiyent tahlili qo'llanildi. Hisobvaraqlar analitikasi mavjud emasligi sababli «boshqa debitorlik» va «boshqa kreditorlik» yuqori chegara sifatida qaraladi.

Tahlil va natijalar. «O'zbektelekom» AK moliyaviy instrumentlarining IAS 32 bo'yicha qayta guruhlangan tarkibi va dinamikasi 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

«O'zbektelekom» AK moliyaviy instrumentlarining tarkibi (yil oxiriga, mlrd so'm)

Ko'rsatkich (balans satri)	2021	2022	2023	2024	2025
I. Moliyaviy aktivlar					
Uzoq muddatli investitsiyalar (040–080)	216,0	225,4	474,1	635,4	653,4
shu jumladan qimmatli qog'ozlar (040)	65,3	57,7	291,9	475,3	478,7
Uzoq muddatli debitorlik (110)	196,1	274,8	350,1	28,8	50,1
Xaridorlar va buyurtmachilar qarzi (220)	229,0	414,5	616,2	474,7	709,6
Boshqa debitorlik (310)	70,3	109,2	226,6	442,2	392,8
Pul mablag'lari (320)	14,0	5,7	12,9	40,5	28,0
Qisqa muddatli investitsiyalar (370)	3,5	2,3	2,3	91,7	248,4
Moliyaviy aktivlar, jami	728,8	1 031,8	1 682,2	1 713,4	2 082,2
Jami aktivlardagi ulushi, %	8,6	12,2	16,2	13,1	15,4
II. Moliyaviy majburiyatlar					
Kredit va qarzlar (570, 580, 730–750)	4 249,3	4 216,5	5 270,8	7 133,0	7 565,7
Yetkazib beruvchilarga uzoq muddatli qarz (500)	669,8	83,6	762,9	890,6	371,0
Yetkazib beruvchilarga joriy qarz (610)	404,3	826,1	1 123,7	1 877,8	1 823,9
Ta'sischilarga va boshqa kreditorlik (710, 760)	385,0	268,8	343,5	312,0	327,4
Moliyaviy majburiyatlar, jami	5 708,3	5 394,9	7 500,8	10 213,3	10 088,0
Jami majburiyatlardagi ulushi, %	90,0	90,4	94,2	96,6	96,1
Kredit va qarzlar / xususiy kapital	2,03	1,71	2,16	2,87	2,50

Manba: muallif hisob-kitoblari [14–16] asosida; 2024-yil xususiy kapitali 2025-yil hisobotining davr boshiga ustuni bo'yicha (2024-yil hisobotida 2 483,2 mlrd so'm). Jamlar dastlabki ma'lumotlardan hisoblangan.

Moliyaviy aktivlar 2021–2025-yillarda 728,8 mlrd so'mdan 2 082,2 mlrd so'mga (2,9 barobar) o'sdi, jami aktivlardagi ulushi 8,6 foizdan 15,4 foizga ko'tarildi. O'sish manbalari – xaridorlar va buyurtmachilar qarzi (3,1 barobar; 2025-yilda 709,6 mlrd so'm) va 040-satrdagi qimmatli qog'ozlar (65,3 mlrd so'mdan 478,7 mlrd so'mga, 7,3 barobar). 2024-yilda debitorlik moddalar turli yo'nalishda o'zgardi: xaridorlar qarzi 141,5 va uzoq muddatli debitorlik 321,3 mlrd so'mga kamayib, boshqa debitorlik 215,6 mlrd so'mga oshdi; sof o'zgarish (–247,2 mlrd so'm) moddalar o'rtasidagi qayta tasnif bilangina izohlanmaydi. Likvid moddalar kichik: pul mablag'lari 5,7–40,5 mlrd so'm oralig'ida. BHMS hisoboti qimmatli qog'ozlarning qarz yoki ulushli instrument ekanini ochib bermaydi, holbuki IFRS 9 bo'yicha qarz instrumenti biznes-model va SPPI-testga qarab uch kategoriyadan biriga kiritiladi, ulushli instrument esa haqqoniy qiymatda baholanadi[22, 4.1.1–4.1.4- va 5.7.5-bandlar]. Muddati o'tgan debitorlik uchun ajratilgan 211-satr 2021–2022-yillarda to'ldirilmagan, 2023–2025-yillarda nol ko'rsatilgan[14–16]: 709,6 mlrd so'mlik savdo debitorligi sharoitida kutilayotgan kredit zararlarini baholash uchun zarur yoshlashtirish axboroti tashqi foydalanuvchiga berilmaydi.

Majburiyatlar tomonida moliyaviy instrumentlar mutlaq ustun – jami majburiyatlarning 90–97 foizi. Kredit va qarzlar 4 249,3 mlrd soʻmdan 7 565,7 mlrd soʻmga (1,8 barobar) oshdi, ularning xususiy kapitalga nisbati 2024-yilda 2,87 ga yetib, 2025-yilda 2,50 gacha pasaydi. Fitch Ratings maʼlumotiga koʻra, qarzning qariyb 94 foizi AQSH dollari, yevro va iyenada, daromad esa soʻmda, xejirlash qoʻllanilmaydi[1]; MHXS boʻyicha 2025-yil oxiridagi taxminan 8,3 trln soʻmlik qarzning 3,3 trln soʻmi qatʼiy (samarali stavka 11,4 %), taxminan 5 trln soʻmi suzuvchi stavkada (8,3 %)[20]. Ikkinchi xususiyat – yetkazib beruvchilarga uzoq muddatli kreditorlik: 2021-yilda 669,8, 2022-yilda 83,6, 2024-yilda 890,6, 2025-yilda 371,0 mlrd soʻm. Real sektor uchun noodatiy bu modda uskuna yetkazib beruvchilarning kechiktirilgan toʻlov shartlari bilan izohlanishi mumkin; u moliyalashtirish sifatida qaralsa, 2024-yilgi qarz yuki 8 023,5 mlrd soʻmga yetib, MHXSdagi 8,3 trln soʻmga yaqinlashadi.

2-jadval

«Oʻzbektelekom» AKda moliyaviy instrumentlarning moliyaviy natijaga taʼsiri (mlrd soʻm)

Koʻrsatkich (hisobot satri)	2021	2022	2023	2024	2025
Sof tushum (010)	5 406,4	6 485,7	7 850,0	8 964,7	10 512,8
Asosiy faoliyat foydasi (100)	1 021,4	863,7	1 193,9	488,4	1 431,4
Foiz daromadlari (130)	13,1	0,1	0,4	16,1	47,6
Kurs farqidan daromad (150)	241,4	509,6	366,5	867,0	910,8
Foiz xarajatlari (180)	197,2	224,9	370,9	472,1	564,4
Kurs farqidan zarar (200)	498,0	860,2	1 120,6	919,4	1 044,1
Moliyaviy faoliyat netto natijasi (110–170)	–444,0	–588,7	–1 152,5	–390,0	–689,3
Netto natija / asosiy faoliyat foydasi, %	–43,5	–68,2	–96,5	–79,8	–48,2
Foizlarni qoplash (100 / 180), marta	5,18	3,84	3,22	1,03	2,54
Sof foyda (270)	499,0	226,9	25,4	41,6	590,9

Manba: muallif hisob-kitoblari [14–16] asosida (moliyaviy natijalar toʻgʻrisidagi hisobot, BHMS).

Moliyaviy instrumentlarning moliyaviy natijaga taʼsiri 2-jadvalda koʻrsatilgan. Moliyaviy faoliyatning netto natijasi barcha yillarda manfiy boʻlib, asosiy faoliyat foydasining 43,5 foizidan (2021) 96,5 foizigacha (2023) boʻlgan qismini yutgan. Eng beqaror unsur – kurs farqlari: yalpi kurs zarari har yili 498,0–1 120,6 mlrd soʻmni tashkil etdi; foiz xarajatlari 2,9 barobar oʻsib, 564,4 mlrd soʻmga yetdi, foizlarni qoplash koeffitsiyenti 2024-yilda 1,03 gacha tushib, 2025-yilda 2,54 ga tiklandi. Ikki hisob konturi natijasi keskin farq qiladi: 2024-yilda sof foyda BHMS boʻyicha 41,6, konsolidatsiyalashgan MHXS boʻyicha 801,3 mlrd soʻm, netto kurs farqi mos ravishda –52,4 va +113,8 mlrd soʻm; 2025-yilda farq qisqargan (590,9 va 609,8; –133,3 va –85,6 mlrd soʻm)[20]. Farq konsolidatsiya perimetri bilan birga baholash va taqdim etish qoidalaridan ham kelib chiqadi va MHXS izohlaridagi muvofiqlashtirish asosida ajratilishi kerak.

Ikki korxonaning moliyaviy instrumentlarga oid nisbiy koʻrsatkichlari 3-jadvalda taqqoslangan.

3-jadval

Obyekt korxonalarda moliyaviy instrumentlarga oid nisbiy ko'rsatkichlar

Ko'rsatkich	2021	2022	2023	2024	2025
«O'zbektelekom» AK					
Moliyaviy aktivlar / jami aktivlar, %	8,6	12,2	16,2	13,1	15,4
Moliyaviy majburiyatlar / jami majburiyatlar, %	90,0	90,4	94,2	96,6	96,1
Kredit va qarzlar / xususiy kapital	2,03	1,71	2,16	2,87	2,50
Foizlarni qoplash, marta	5,18	3,84	3,22	1,03	2,54
Xaridorlar qarzi aylanish muddati, kun	15,5	23,3	28,7	19,3	24,6
Netto kurs farqi / sof tushum, %	-4,7	-5,4	-9,6	-0,6	-1,3
«O'zbekiston pochta» AJ					
Moliyaviy aktivlar / jami aktivlar, %	54,5	41,7	51,9	66,6	63,6
Moliyaviy majburiyatlar / jami majburiyatlar, %	59,8	57,9	62,2	76,0	73,9
Kredit va qarzlar / xususiy kapital	0,16	0,16	0,22	0,59	0,32
Foizlarni qoplash, marta	n/m	n/m	3,76	1,70	1,50
Xaridorlar qarzi aylanish muddati, kun	65,3	67,0	93,1	111,7	132,1
Netto kurs farqi / sof tushum, %	n/m	n/m	+0,4	-0,1	-0,5

Manba: muallif hisob-kitoblari [14–19] asosida; n/m – ma'lumot yo'q. Aylanish muddati = $220\text{-satr} \times 365 / \text{sof tushum}$; «O'zbekiston pochta» AJning 2021–2022-yillar majburiyatlariga 492-satr summolari kiritilgan.

«O'zbekiston pochta» AJning profili qarama-qarshi. Balans valyutasi «O'zbektelekom» AKnikidan 23–35 barobar kichik bo'lsa-da, moliyaviy aktivlar jami aktivlarning 41,7–66,6 foizini tashkil etadi va asosan savdo debitorligidan iborat: xaridorlar qarzi 2021–2025-yillarda 49,1 mlrd so'mdan 288,6 mlrd so'mga (5,9 barobar) – tushumdan (2,9 barobar) tezroq o'sdi, aylanish muddati 65,3 kundan 132,1 kungacha uzaydi. Pul mablag'lari tarkibidagi «boshqa pul mablag'lari» (360-satr) 6,3–30,5 mlrd so'mni tashkil etadi; pochta operatorida ular yo'ldagi o'tkazmalar va agentlik hisob-kitoblari bo'yicha mijoz mablag'larini o'z ichiga olishi mumkin, biroq balans ularni va mos majburiyatni alohida ko'rsatmaydi. Qarz yuki 2024-yildan ko'paydi: kredit va qarzlar 84,0 mlrd so'mga yetdi (2025-yilda 72,5), foizlarni qoplash koeffitsiyenti 3,76 dan (2023) 1,50 gacha (2025) pasaydi. Hisobot sifatiga oid misol: 2021–2022-yillarda 54,5 va 27,9 mlrd so'mlik uzoq muddatli kreditorlik asosiy satrlarda emas, «shundan muddati o'tgan» 492-satrda ko'rsatilib, 490-satr jamiga kiritilgan[17]; 2023-yildan u 500-satrda (7000) aks etadi.

Tahlil BHMS hisobotidan IFRS 9 bo'yicha tasnifni aniqlashdagi to'rtta cheklovni ko'rsatadi. Birinchidan, balans instrumentlarni muddat va yuridik shakl bo'yicha guruhlaydi, biznes-model, shartnomaviy pul oqimlari, valyuta va stavka axboroti esa hisobvaraqlar analitikasida qoladi. Ikkinchidan, taqdim etishi noaniq moddalar ahamiyatli: yetkazib beruvchilarga uzoq muddatli kreditorlik (savdo kreditorligi yoki moliyalashtirish), «boshqa pul mablag'lari» (mijoz mablag'lari) va ta'sischi'larga qarz («O'zbektelekom» AKda 2024-yilda 184,4, 2025-yilda 2,9 mlrd so'm). Uchinchidan,

moliyaviy bo'lmagan moddalar (olingan bo'naklar, soliq qarzlari) kreditorlik tarkibida berilgani uchun kategoriyalar kesimida ochib berish[23, 8-band] analitik tuzatishni talab qiladi. To'rtinchidan, kutilayotgan kredit zararlari zahirasi va muddati o'tgan debitorlik ochib berilmaydi. Profillar farqi uslubiy urg'uni belgilaydi: telekom operatorida – valyuta va foiz stavkasi risklari, samarali stavka va IFRS 7 bo'yicha risk axboroti[23, 31–42-bandlar], pochta operatorida – kutilayotgan kredit zararlari va mijoz mablag'larini tasniflash.

Xulosa va takliflar. 1. «O'zbektelekom» AKda moliyaviy instrumentlar majburiyatlar tomonida jamlangan, moliyaviy faoliyatning manfiy netto natijasi asosiy faoliyat foydasining 43,5–96,5 foizini yutmoqda; asosiy risklar – valyuta, foiz stavkasi va qayta moliyalashtirish.

2. «O'zbekiston pochta» AJda moliyaviy instrumentlar aktivlar tomonida ustun, asosiy risk – savdo debitorligi bo'yicha kredit riski; qarzgga xizmat ko'rsatish yuki tez ortmoqda.

3. BHMS hisobotlari IFRS 9 kategoriyasi, kutilayotgan kredit zararlari va valyuta pozitsiyasini aniqlashga imkon bermaydi, ikki kontur natijasi esa sof foyda miqyosida keskin farq qilishi mumkin (2024-yilda 41,6 va 801,3 mlrd so'm).

4. Takliflar: 21-son BHMS doirasida moliyaviy instrumentlar bo'yicha kategoriya, valyuta va stavka turini aks ettiruvchi ishchi hisobvaraqlar analitikasini joriy etish; 211-satrni to'ldirish va kutilayotgan kredit zararlari zahirasini ochib berishni shart qilish; JAETlar uchun BHMS va MHXS bo'yicha sof foyda va qarz muvofiqlashtirish jadvalini e'lon qilish; auditda valyuta kreditlari, yetkazib beruvchilar krediti va savdo debitorligini ustuvor obyekt sifatida belgilash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Fitch Ratings. Fitch Rates Uzbektelecom JSC 'BB'; Outlook Stable. – 2025. – 14 November. – URL: https://www.tradingview.com/news/reuters.com,2025-11-14:newsml_FITbjFLMn:0-fitch-rates-uzbektelecom-jsc-bb-outlook-stable/.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 15-sentabrdagi «Moliyaviy hisob tizimini xalqaro talab va standartlarga muvofiq takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-282-son qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 16.09.2025 y., 07/25/282/0828-son. – URL: <https://lex.uz/docs/7728924>.
3. O'zbekistonda 425 ta tashkilot jamoat ahamiyatiga ega kompaniya deb e'tirof etildi. Ro'yxat // Gazeta.uz. – 2026. – 26-iyun. – URL: <https://www.gazeta.uz/uz/2026/06/26/public-interest-entities/>.
4. 21-son BHMS «Xo'jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi va uni qo'llash bo'yicha yo'riqnoma»: O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va moliya vazirining 14.11.2024 y. 191-son buyrug'i bilan tasdiqlangan (Adliya vazirligida 27.12.2024 y. 3593-son bilan ro'yxatga olingan; 26.08.2025 y. 282-son va 04.03.2026 y. 336-son buyruqlar tahririda) // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 28.12.2024 y., 10/24/3593/1084-son. – URL: <https://lex.uz/docs/7282737>.
5. Gebhardt G. Financial Instruments in Non-financial Firms: What Do We Know? // Accounting and Business Research. – 2012. – Vol. 42, No. 3. – P. 267–289. – DOI: 10.1080/00014788.2012.681859.

6. Allayannis G., Brown G.W., Klapper L.F. Capital Structure and Financial Risk: Evidence from Foreign Debt Use in East Asia // *The Journal of Finance*. – 2003. – Vol. 58, No. 6. – P. 2667–2710. – DOI: 10.1046/j.1540-6261.2003.00619.x.
7. Glaum M., Klöcker A. Hedge Accounting and its Influence on Financial Hedging: When the Tail Wags the Dog // *Accounting and Business Research*. – 2011. – Vol. 41, No. 5. – P. 459–489. – DOI: 10.1080/00014788.2011.573746.
8. Fang X., Guo Y., Mei B., Ye J. Implementation Costs of IFRS 9 for Non-financial Firms: Evidence from China // *Accounting & Finance*. – 2022. – Vol. 62, No. 2. – P. 2781–2805. – DOI: 10.1111/acfi.12889.
9. Tahat Y.A., Dunne T., Fifield S., Power D.M. The Impact of IFRS 7 on the Significance of Financial Instruments Disclosure: Evidence from Jordan // *Accounting Research Journal*. – 2016. – Vol. 29, No. 3. – P. 241–273. – DOI: 10.1108/ARJ-08-2013-0055.
10. Kenjebayeva G.R. Aksiadorlik jamiyatlari moliyaviy aktivlari turlari hamda ularni tasniflash shartlari // *Aktuar moliya va buxgalteriya hisobi ilmiy jurnali*. – 2025. – 5-jild, 6-son. – B. 68–76. – URL: <https://finance.tsue.uz/index.php/afa/article/view/1018>.
11. Xolpo'lotov R.O'. Xalqaro standartlar asosida moliyaviy instrumentlarni hisobotlarda aks ettirish takomillashtirish // *Iqtisodiyot va ta'lim*. – 2024. – 25-jild, 2-son. – B. 206–215. – URL: <https://cedr.tsue.uz/index.php/journal/article/view/1513>.
12. Mahmudova G.S. Kredit va qarz mablag'lari hisobini MHXS asosida yuritishni takomillashtirish // *Xalqaro moliya va hisob*. – 2023. – № 5. – URL: <https://interfinance.tsue.uz/?p=3428>.
13. Urazov K.B., Umarova Sh.K. Strategies for Advancing the Standards Related to Accounting for Foreign Exchange Rate Fluctuations in Uzbekistan // *Green Economy and Development*. – 2025. – Vol. 3, Special Issue 5. – DOI: 10.5281/zenodo.15743243.
14. «O'zbektelekom» AK. Emitentning 2022-yil uchun yillik hisoboti (buxgalteriya balansi, moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot) // «Toshkent» respublika fond birjasi. – URL: <https://uzse.uz/reports/3238/financial>.
15. «O'zbektelekom» AK. Emitentning 2024-yil uchun yillik hisoboti (aksiadorlar umumiy yig'ilishining 27.06.2025 y. qarori) // Korporativ axborot yagona portali, 09.07.2025. – URL: <https://openinfo.uz/ru/reports/jsc/annual/5548>.
16. «O'zbektelekom» AK. Emitentning 2025-yil uchun yillik hisoboti (aksiadorlar umumiy yig'ilishining 29.06.2026 y. qarori) // Korporativ axborot yagona portali, 10.07.2026. – URL: <https://openinfo.uz/ru/reports/jsc/annual/6116>.
17. «O'zbekiston pochta» AJ. Emitentning 2022-yil uchun yillik hisoboti (buxgalteriya balansi) // «Toshkent» respublika fond birjasi. – URL: <https://uzse.uz/reports/3214/financial>.
18. «O'zbekiston pochta» AJ. Emitentning 2024-yil uchun yillik hisoboti (aksiadorlar umumiy yig'ilishining 26.06.2025 y. qarori) // Korporativ axborot yagona portali, 03.07.2025. – URL: <https://openinfo.uz/ru/reports/jsc/annual/5450>.
19. «O'zbekiston pochta» AJ. Emitentning 2025-yil uchun yillik hisoboti (aksiadorlar umumiy yig'ilishining 29.06.2026 y. qarori) // Korporativ axborot yagona portali, 02.07.2026. – URL: <https://openinfo.uz/ru/reports/jsc/annual/6024>.
20. Чистая прибыль «Узбектелекома» сократилась почти на четверть из-за валютных убытков // *Spot.uz*. – 2026. – 16 июня. – URL: <https://www.spot.uz/ru/2026/06/16/uztelecom-report/>.
21. IASB. IAS 32 Financial Instruments: Presentation. – London: IFRS Foundation.

Copyright: © 2026 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

